

Algimantas Zolubas. Seimas žengė sveikintą žingsnį

1941 m. birželio sukilimo diena – Birželio 23-ioji kaip atmintina 1997 m. liepos 3 d. įrašyta tarp Lietuvos atmintinų dienų, tačiau „Nepriklausomybės atstatymo deklaravimas“ Respublikos teisės aktu nebuvo įteisintas.

Ką gi minime, į ką atsiremiamo? Ar į chaotišką, gal ir neblogą, tačiau neapibrėžtą, manipuliacijoms pasiduodantį, ar turime sukilimą skelbiantį, prieš okupaciją sukilti duotą signalą – istorinį akcentą? Turime pareiškimą „Birželio sukilimo deklaravimas“, paskelbtą 1941 m. birželio 23 d. per Kauno radiją, kuris ir paskatino Tautą sukilti. Štai jis:

„Susidariusi Laikinoji ir naujai atgimstančios Lietuvos vyriausybė šiuo skelbia atstatanti laisvą ir nepriklausomą Lietuvos valstybę. Prieš viso pasaulio tyrają sąžinę jaunoji Lietuvos valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie

Europos organizavimo naujais pagrindais. Žiaurus bolševikų teroro iškankinta lietuvių tauta ryžtasi kurti savo ateitį tautiniais vienybės ir socialinio teisingumo pagrindais.“

Lietuvos Laikinosios Vyriausybės 1941 m. birželio 23 d. priimto, per Kauno radiją paskelbto pareiškimo „Nepriklausomybės atstatymo deklaravimas“ tekstas yra įrašytas Kauno radiofono garso plokštelėje Decelith 36251, kuri saugoma Lietuvos vaizdo ir garso archyve, saugojimo Nr. 2772.

Vilniuje Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos ir kitų visuomeninių organizacijų rūpesčiu minėjimas jau treči metai iš eilės vyko Nepriklausomybės aikštėje, vyksta Kaune ir kitose Lietuvos vietose, tik valstybinio lygmeniu neskiriama ir minutė pagerbti 2000 žuvusių sukilimo dalyvių atminimą.

Birželio sukilimo minėjimas Nepriklausomybės aikštėje 2017-06-23. Kalba Vytautas Landsbergis

2016 m. birželio 23 d. Seimas, užuot „Nepriklausomybės atstatymo deklaravimą“ savo nutarimu įteisinęs kaip mūsų vadavimosi iš okupacijos istorinį akcentą – Valstybės aktą, svarstė ir balsavimui pateikė rezoliuciją-pareiškimą, tačiau net tokiai rezoliucijai-pareiškimui nebuvo pritarta (už – 31, prieš – 1, susilaikė – 45). Pasigirdus iš pasisakančiųjų, kad Sukilimas ir Laikinoji vyriausybė gali būti siejami su žydų genocido pradžia, vienam Seimo nariui pasiūlius ją ta kryptimi redaguoti, Seimas redagavimui pritarė.

Pritrūkus argumentų Sukilimui ir Laikinajai vyriausybei mesti šešėlį, pasitelkta absurdiškai pritempta sąsaja su žydų genocido pradžia. Tiek Sukilimo paskelbimas, tiek Laikinosios vyriausybės veikla niekaip nėra susijęs su žydų genocido pradžia. Genocidas vyko pagal nacių planus Laikinajai vyriausybei nedalyvaujant ir jos neatsiklausus. Sukilimo skelbėjus ir Laikinąją vyriausybę tuomet reikėtų kaltinti ir už anuomet vykusias Rainių, Pravieniškių, Juodupės, Panevėžio gydytojų žudynes nes jų pradžia sutapo su Sukilimo paskelbimu.

Jei Sukilimas įtrauktas į Minėtinų dienų sąrašą, jei tą dieną mini visuomenė, tai sukilimą jau esame įvertinę kaip teigiamą reiškinį. Tiek Lietuvoje, tiek JAV, kur Sukilimo byla buvo nagrinėjama su ypatingu dėmesiu, šešėlis dėl žydų genocido pradžios Sukilimui ir Laikinosios vyriausybės vadovui Juozui Brazaičiui buvo išsklaidytas. JAV atstovų rūmų Teisės komiteto Imigracijos pakomisės pirmininkas Jashua Eilbergas 1975 metų sausio 13 d. oficialiai kreipėsi raštu į JAV Lietuvių bendruomenės krašto valdybos visuomeninių reikalų tarybos pirmininką Algimantą Gečį informuodamas, kad kaltinimai J. Brazaičiui ir J. Šlepečiu yra nepagrįsti ir patikino, kad šis dokumentas padės sumažinti tas įtampas ir nusivylimus, kuriuos tie du vyrai ir jų draugai turėjo patirti. Tačiau kažkam įtampas ir nusivylimus teberūpi skatinti, kažkokią naudą iš to išpešti.

Yra kita akivaizdžiai esminė, ne menama, o reali priežastis. Šiuo balsavimu Seimas parodė nuoseklų palankumą LKP atžvilgiu – Seimo posėdyje 2016 m. birželio 9 d. partijos nepasmerkę ir neįvardinę nusikalstama, Tautos genocidą vykdžiusia organizacija, dauguma balsavo prieš arba susilaikė, nes sukilimas buvo nukreiptas prieš sovietinį okupantą, o pastarojo organizatorė ir įkvėpėja buvo SSRS Komunistų partija, kurios padalinys buvo LKP, taigi balsuojant už rezoliucijos priėmimą, drauge būtų smerkiamas ir SSRS KP padalinys – LKP. Todėl ir prisireikė rezoliucijos redagavimo. Balsuoti už redaguotą

rezoliuciją Seimas nusprendė birželio 28 d. Tačiau redaguotos rezoliucijos redakcinė grupė nepateikė, todėl dėl jos balsavimas neįvyko, taigi liko galioti Seimo sprendimas – rezoliucijai-pareiškimui nepritarti.

Rezoliucijomis paprastai išreiškiami siekiai, įpareigojimai, padėties vertinimai, nesuteikiantys sankcijos privalomai juos vykdyti, todėl valstybės aktais nelaikomi. Taigi Seimas pasinaudojo tokio dokumento statusu, savo aukščiausios valstybės institucijos galiomis, ir, tarsi pingpongo kamuoliuką atmetė, gražino 2015 m. gegužės 22 d. konferencijai, vietoj Seimo nutarimo paskelbti „Birželio sukilimo deklaravimą Valstybės teisės aktu.

Praejo metai, išrinktas naujas Seimas 2017-06-27 savo rezoliucija ryžosi pasmerkti ir įvardyti LKP kaip nusikalstamą represinę organizaciją. Štai ji:

Lietuvos Respublikos Seimas,

minėdamas 1941 m. birželio 14-osios Sovietų Sąjungos okupacinio režimo vykdytų tremčių 76-ąsias metines;

pažymėdamas, kad 1940-ųjų birželio 15 d. įvykdyta brutali sovietinė Lietuvos okupacija atnešė Lietuvai ir jos žmonėms milžinišką žalą, o okupacijos metu įvykdyti okupacinio režimo nusikaltimų žmogiškumui vykdytojai iki šiol nesulaukia tinkamo tarptautinio ir nacionalinio valstybinio įvertinimo;

primindamas, kad panašaus pobūdžio nacių režimo nusikaltimai tiek Vokietijoje, tiek nacių okupuotose teritorijose tarptautinės bendruomenės pastangomis buvo teisiškai įvertinti Niurnbergo Tribunolo ir kad šio proceso metu buvo įvertinti ne tik atskirų nacių režimo lyderių ar veikėjų padaryti nusikaltimai, bet ir pati nacionalsocialistų partija buvo pripažinta nusikalstama;

sveikindamas jungtinę 2015 m. lapkričio mėn. 5d. Baltijos šalių Teisingumo ministrų deklaraciją, kurioje aiškiai ir nedviprasmiškai pripažinta būtinybė tinkamai įvertinti okupacinio komunistinio režimo padarytą žalą ir užtikrinti, kad ateities kartos įgautų pilną supratimą apie okupacinio laikotarpio nusikaltimus ir jų vykdytojus.

įsitikinęs, kad siekiant adekvataus tarptautinio sovietinių okupacinių nusikaltimų įvertinimo, pati Lietuva turi būti atlikusi viską, kas yra būtina, kad tokie nusikaltimai būtų politiškai ir teisiškai įvertinti nacionaliniu lygiu;

pabrėždamas, kad 1998 m. liepos mėn. 16 d. Seimo priimtu Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS Valstybės Saugumo Komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ 1-uoju straipsniu buvo konstatuota, kad „SSRS valstybės saugumo komitetas (NKVD, NKGB, MGB, KGB – toliau VSK) pripažįstamas nusikalstama organizacija, vykdžiusia karo nusikaltimus, genocidą, represijas, terorą ir politinį persekiojimą SSRS okupuotoje Lietuvos Respublikoje“;

primindamas, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas ne kartą konstatavo lemiamą Sovietų Sąjungos komunistų partijos vaidmenį okupuojant ir aneksuojant Lietuvą bei kitas Baltijos valstybes (Kuolelis ir kiti prieš Lietuvą, Ždanoka prieš Latviją, kt. bylos);

atsižvelgdamas į 1949 m. vasario mėn. 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) Tarybos Deklaraciją, kurioje paskelbta, kad „Komunistų partija, kaip diktatūrinė ir iš esmės priešinga pagrindiniam Lietuvos tautos siekimui ir kertiniam Konstitucijos nuostatui – Lietuvos nepriklausomumui, yra nelaikoma teisine partija“;

pažymi, kad Lietuvos komunistų partija (LKP) sovietinės okupacijos laikotarpiu (1940–1941 m. ir 1944–1990 m.) šalyje įtvirtino diktatūrą, veikė kaip paklusni ir iniciatyvi SSKP valios reiškėja ir įgyvendintoja srities organizacijos teisėmis bei yra atsakinga už šias SSRS okupacines valdžios priemones: Lietuvos piliečių genocidą, nusikaltimus žmoniškumui, karo nusikaltimus, įskaitant masines represijas, terorą, baudžiamąsias akcijas, trėmimus, kovotojų už Lietuvos laisvę, taip pat civilių gyventojų naikinimą, režimo priešininkų kalinimą ir kankinimą, kitokį jų persekiojimą, sovietizaciją, okupuotos Lietuvos piliečių ir juridinių asmenų turto nacionalizaciją ir konfiskaciją, prievartinę kolektyvizaciją, prievartinę mobilizaciją į SSRS kariuomenę, ateizaciją, cenzūrą, kultūros ir religijos paminklų naikinimą bei kitokį pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių paneigimą;

konstatuoja, kad SSKP padalinio Lietuvoje Lietuvos Komunistų partijos veikloje galimai yra nusikalstamos veiklos požymių, organizuojant ir per pavaldžias represines struktūras vykdamas nusikaltimus prieš Lietuvos gyventojus – genocidą, nusikaltimus žmoniškumui ir karo nusikaltimus;

kviečia Lietuvos Respublikos Vyriausybę, vadovaujantis susiklosčiusia Lietuvos įstatymų leidybos tradicija vertinant Sovietų Sąjungos represines struktūras Lietuvoje (žr. įstatymą „Dėl SSRS Valstybės Saugumo Komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“), kuo skubiau parengti Lietuvos Respublikos įstatymą, kuris Lietuvos Komunistų partiją pripažintų nusikalstama organizacija;

pabrėžia, kad šioje rezoliucijoje yra sprendžiama Lietuvos Komunistų partijos kaip juridinio asmens nusikalstamos veiklos vertinimo problema, o konkrečių asmenų, vykdžiusių ar dalyvavusių

vykdant okupacinio režimo nusikaltimus, baudžiamosios atsakomybės klausimas yra sprendžiamas šiuo metu galiojančiais, baudžiamąją atsakomybę realizuojančiais įstatymais.

Balsavo Seimo nariai 78 iš 141. Balsavimo rezultatai: už - 53, prieš - 1, susilaikė - 24, rezolucijai pritarta. **Tai sveikintinas, pagarbos vertas naujo Seimo žingsnis, liudijantis išrinktųjų apsivalymą nuo komunistinio paveldo.** Kadangi tariami kliuviniai „Nepriklausomybės atstatymo deklaravimas“ įteisinti Respublikos teisės aktu jau pašalinti, Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga 2017-07-12 kreipėsi į LR Seimo Pirmininką Viktorą Pranckietį su raginiu 1941 m. birželio 23 d. pareiškimą „Nepriklausomybės atstatymo deklaravimas“ teisiškai įvertinti ir paskelbti LR teisės aktu.

Visuomenė viliasi, kad netrukus bus žengtas ir antras, įtvirtinantis Valstybės raidai svarbų Birželio 23-sios istorinį akcentą teisės aktu, žingsnis.

2017-07-14